

מערכת החינוך 2030

סקירת חקיקה וחוזרי מנכ"ל
| מעורבות ושיתוף ההורים

תוכן עניינים

סקירת חקיקה וחוזרי מנכ"ל | מעורבות ושיתוף ההורים.....1

1. מבוא..... 3

2. תובנות מרכזיות מסקירת החקיקה וחוזרי המנכ"ל..... 4

3. סקירת החקיקה וחוזרי המנכ"ל המפורטת..... 6

חוזרים כלליים..... 6

נושאים פדגוגיים..... 8

נושאים חברתיים-רגשיים והתנהגותיים..... 10

אוכלוסיות מיוחדות..... 16

נושאים מנהליים..... 18

1. מבוא

כחלק מהעבודה המחקרית שבוצעה במסגרת התהליך לגיבוש תכנית לשיפור הקשר של הגורמים במערכת החינוך עם ההורים, בוצעה סקירה נרחבת של המדיניות הרשמית של משרד החינוך, הכוללת חקיקה וחוזרי מנכ"ל. מטרת סקירה זו הייתה לבחון את מידת העיסוק בנושא ואת ההנחיות שמעביר המשרד לשחקנים במערכת. התובנות מן הסקירה מיועדות לאבחון תמונת המצב בישראל "דה יורה" ולתמיכה בגיבוש העקרונות וההמלצות האסטרטגיות בהמשך.

הסקירה כללה סקירה רחבה של 48 חוזרי מנכ"ל וחוקים, המהווים להבנתנו את המסה הקריטית של הרגולציה בישראל.

המסמך כולל שני חלקים: 1) תובנות מרכזיות רוחביות, ו-2) תקצירים של כלל החוקים וחוזרי המנכ"ל שנבחנו, לרבות הנושא הכללי שלהם והאופן בו הם נוגעים לקשר עם ההורים. הללו מחולקים ל-5 קבוצות שונות: חוקים וחוזרים כלליים, נושאים פדגוגיים, נושאים חברתיים-רגשיים והתנהגותיים, אוכלוסיות מיוחדות ונושאים מנהליים. בשלב הבא, נבצע אינטגרציה בין מסמך זה לבין עבודות המחקר הנוספות, ונגבש תובנות-על אינטגרטיביות לדיון.

2. תובנות מרכזיות מסקירת החקיקה וחוזרי המנכ"ל

ישנם עשרות חוזרי מנכ"ל המתייחסים להורים

החוזרים המרכזיים שמוקדשים להורים הם: (1) חוזר מיוחד י"ז העוסק באופן ממוקד בקשר בין בית הספר להורים, (2) סטנדרט 6 – יחסי גומלין בין בית הספר להורים ומכוונות לקהילה העוסק בשותפות עם ההורים, ו-3) חוזרים המתייחסים לנציגות ההורים, ביניהם חוזר "נציגות הורים בבית הספר ובגן הילדים", המסדיר את תהליך בחירת הגופים המייצגים את הורי התלמידים בבית הספר ובגן הילדים (ועד הורים).

בנוסף, המדיניות של המשרד הנוגעת להורים מפוזרת בעוד עשרות חוזרי מנכ"ל.

חלק ניכר מהחוזרים עוסקים בנושאים שהינם רלוונטיים ומעניינים מאוד את ההורים, אך לא בקשר עצמו. בין נושאים אלו בולטות הדרכים בהן המערכת וההורים חולקים את הנטל הכלכלי שבחינוך הילדים – באמצעות הגבלת תשלומי הורים, הצעת הסעות, מלגות, השאלת ספרי לימוד וכדומה. נושאים נוספים הם חופשות ואישורים רפואיים.

חוזרים אחרים דנים בנושאים ממוקדים המעסיקים את המערכת, וההורים הם רק נדבך אחד מהם.

כמו כן, ההורים מופיעים כאחד מההיבטים הרלוונטיים במספר חוקים: חוק זכויות התלמיד, חוק לימוד חובה, חוק חינוך ממלכתי וחוק חינוך מיוחד, אך לא קיימת חקיקה ייעודית בנושא ההורים.

קיימת עמימות לגבי גישת המערכת בנושא מעורבות ושותפות הורים

מניתוח החוזרים העוסקים באופן ספציפי בהורים, עולה כי אין הגדרה חד משמעית בנוגע לשאלה מהי מעורבות הורים, מה התחומים הכלולים בהגדרה זו, ומה אופן שיתוף הפעולה הרצוי. החוזרים נותנים דוגמאות לדרכי הקשר עם ההורים, אך הללו אינם מחייבים, ואין "תורה" מסודרת או עקרונות כלליים שניתן ליישם באופן שיותאם לסוגים השונים של האוכלוסיות ולאינטרסים השונים.

על אף שסטנדרט 6 מנחה על פעילות בית הספר למיסוד שותפות עם ההורים ומגדיר את תחומי מעורבותם ואת התחומים שבהם הם יוכלו להיות שותפים בקבלת החלטות ובפעילויות של בית הספר, לא ברור מה סוג ההחלטות בהן יהיו ההורים שותפים, וללא הגדרה מדויקת כל בית ספר יכול לפרש את הדברים לפי ראות עיניו. חוזר מנכ"ל י"ז קורא לשיתוף פעולה בין ההורים לבין מערכת החינוך, אך מבקש לכבד את האוטונומיה המקצועית של המורים ולאפשר להם להפעיל שיקול דעת מקצועי, ללא התערבות חיצונית, בכל הקשור לקידום התלמידים מבחינה לימודית, חברתית ורגשית בבית הספר. לכן, נדמה שהאחריות על מעורבות ההורים היא בעיקר של המוסד החינוכי, והוא זה שקובע את גבולות המעורבות.

בנוסף, אין התייחסות לקונפליקטים ולמתחים אפשריים, שעשויים להיווצר בין ההורים לבין המסגרת החינוכית, ולא מוגדרים מנגנונים להתמודדות עימם.

הדגש בחוזרי המנכ"ל הנוגעים לקשר עם ההורים הוא על תקשורת בסיסית

רבים מן החוזרים עוסקים במצבים בהם נדרשת יצירת תקשורת בסיסית בין המסגרת החינוכית למשפחה למטרת עדכונים הנדרשים בשל סיבות משפטיות, למשל בנושאים כמו הצבת מצלמות בבית הספר או פעילויות מחוץ לבית הספר.

ישנם חוזרים שונים העוסקים בהגדרת חובות ההורים ואחריותם כלפי המערכת או כלפי הילד, בנושאים כמו בריאות, בטיחות, והתמודדות משותפת של ההורים ושל המערכת במניעה ובתגובה להתנהגויות סיכון כמו עישון, אלימות וכד'. בנושאים אלו מוזכרים גם היבטים של הנחיית הורים שתסייע להורים להגביר את מעורבותם. לעומת זאת, מסרים התומכים בשותפות לטובת הילד, לרבות קבלת החלטות משותפת, כמעט ואינם מופיעים בחוזרים העוסקים במצבי שיגרה, אלא בחוזרים המתייחסים לאוכלוסיות מיוחדות (למשל ילדי החינוך המיוחד וילדים אתיופים), או בחוזרים הנוגעים למעברים בין מסגרות.

מרבית המדיניות מתייחסת להיבטים מינהליים או חברתיים-רגשיים-התנהגותיים ברמה האישית

בפן הפדגוגי, ניתנת להורים אפשרות להציע תכניות השלמה ותכניות לימודים נוספות וכן פעילויות סל תרבות, (לפי אמירות שנשמעו במשרד עדיין לא ברור עד כמה הם משפיעים בפועל – ייבחן בהמשך).

מעבר לכך, נושא התמיכה של ההורים בלמידה ובחינוך בבית (כחיזוק לבית הספר) אינו מקבל התייחסות, אף שנמצא במחקרים כמסייע מאוד לשיפור ההתפתחות וההישגים של הילדים. בתוך כך, אין אזכור בחוזרים הפדגוגיים להדרכת והכוונת הורים ליצירת סביבת לימודים תומכת (גם אם נעשית פעילות בנושא בפועל – ייבחן בהמשך).

כמו כן, לא נמצאה התייחסות ברורה למעורבותם של ההורים בקביעת מטרות ותקנון בית הספר (נושא נוסף שנמצא במחקרים כגורם המשפיע באופן משמעותי על רמת ההזדהות של ההורה עם המסגרת החינוך).

3. סקירת החקיקה וחוזרי המנכ"ל המפורטת

חוזרים כלליים

1. חוזר מיוחד י"ז, אייר (התשנ"ו) + נז/10 סעיף 429, בית הספר וההורים

תאריך החוזר: מאי 1996

נושא החוזר: חוזר המנכ"ל המרכזי העוסק בקשר בין בית הספר להורים, ומטרתו היא הסדרת דרכי הקשר בין המורים להורים כשותפים. בתוך כך, **על כל בי"ס לקבוע לעצמו מדיניות** המותאמת לתנאיו הייחודיים. **הובלת הקשר היא בראשות המורים:** עליהם לעדכן את ההורים במצב ילדם באופן קבוע, בנוסף לעדכון במסגרת ימי הורים אישיים וקבוצתיים. בנוסף, מוסדר נושא **נציגות ההורים הכיתתית והבית ספרית, נושא תשלומי ההורים וכן תרומתם האפשרית של ההורים לביה"ס בתחומים השונים:**

- פזיזת – במגוון דרכים כמו לדוגמה השלמת ציוד, אספקת חומרים, ארגון וליווי טיולים ועוד.
 - בתחום החינוכי – באמצעות הכנת אמצעי הוראה, קיום הרצאות ועבודה עם קבוצות של ילדים או עם ילדים בודדים ועוד.
 - בתחום היצירתי – באמצעות עזרה בתחומי האמנות (דרמה, מוזיקה, תנועה ועוד), השתתפות בקביעת מדיניות על ידי נטילת חלק בוועדות בית ספריות ודיונים עקרוניים, ועוד.
- למרות שהחוזר קורא לשיתוף פעולה בין ההורים לבין מערכת החינוך, הוא מבקש **לכבד את האוטונומיה המקצועית של המורים ולאפשר להם להפעיל שיקול דעת מקצועי, ללא התערבות חיצונית, בכל הקשור לקידום התלמידים מבחינה לימודית, חברתית ורגשית בבית הספר.**

2. סטנדרט 6 – יחסי גומלין בין בית הספר להורים ומכוונות לקהילה

חוזר מנכ"ל **אקלים חינוכי מיטבי והתמודדות מוסדות חינוך עם אירועי אלימות וסיכון (0117)** מפרט את **סטנדרט 6** כחלק ממסמך סטנדרטים כולל שנכתב בהליך משותף של שפ"י ואגפים נוספים במשרד החינוך. מטרת הסטנדרט היא להציג תפישת עולם ושפה משותפת לצוות בית הספר, כדי שיוכל ליצור ולנהל נכון את האקלים בבית הספר. מסמך זה משמש בסיס לתכנית מערכתית שגובשה במשרד החינוך, ומיושמת בבתי ספר רבים.

הסטנדרט העוסק בהורים, קובע כי:

- בית הספר וההורים משתפים פעולה כדי לקדם את טובת הילד בתוך בית הספר ומחוצה לו. לפיכך בית הספר מקיים מערך של העברת מידע להורים בנוגע לבית הספר ובנוגע לילדיהם.
- בית הספר פועל למיסוד שותפות עם ההורים ומגדיר את תחומי מעורבותם ואת התחומים שבהם הם יוכלו להיות שותפים בקבלת החלטות ובפעילויות של בית הספר.
- בית הספר פועל מתוך מכוונות קהילתית.

הסטנדרט מפרט דוגמאות לפעולות שניתן לנקוט, כמו לדוגמה: העברת מידע שוטף להורים על המצב הלימודי-חברתי של ילדם ועל הפעילות בבית הספר ולפי הצורך שיתופם בבניית תכנית אישית לילדם, יצירת תרבות דיווח להורים על אירועים חיוביים הקשורים לילדם, הפעלת סדנאות משותפות להורים, לתלמידים ולצוות החינוכי בתחומים של קביעת תקנון בית ספרי, התנהגויות סיכון, גלישה בטוחה ועוד. בנוסף, מפרט הסטנדרט דוגמאות למדדים לבדיקת יישום התכנית, כמו מעורבות ההורים ותרומתם בתחומים שהוגדרו על ידי בית הספר, יידוע הורים ופעולות בשיתוף הקהילה.

3. נציגות הורים בבית הספר ובגן הילדים (0233)

תאריך החוזר: 12.09.19

חוזר זה מסדיר את תהליך בחירת הגופים המייצגים את הורי התלמידים בבית הספר ובגן הילדים – ועד הורים בכיתה/בגן הילדים, מועצת הורים ונציגות הורים מוסדית – ואת המסגרת לקיום שיתופי פעולה בין המוסד החינוכי לבין נציגויות ההורים. אין חובה למנות ועד הורים. במקרה שלא נבחרה נציגות הורים באורח דמוקרטי לא תכהן נציגות הורים באותה השנה.

לאחר שבספטמבר 2018 פרסם משרד החינוך חוזר מנכ"ל המסדיר את תהליך בחירת הגופים המייצגים את הורי התלמידים, בספטמבר 2019 עודכנו שתי הנחיות הנוגעות למשך כהונת בעלי תפקידים.

בין היתר, נקבע בחוזר כי מנהל בית הספר יכול להשתתף בפגישות נציגות ההורים (ללא זכות הצבעה), וכי פרסום שיוצא מנציגות ההורים צריך לקבל את אישורו. פורום ועדי ההורים היישובים (הארגון הארצי), הביע התנגדות למהלך לאחר פרסומו, בטענה כי החוזר מנסה להגדיר באופן חד צדדי את דרכי הבחירה והתנהלות הנהגות ההורים, להגביל את פעילותם ולהכפיפם למנהלים. עם זאת, במשרד החינוך מציינים כי קיימת שביעות רצון גבוהה בקרב מפקחים ומנהלים ובקרב ועדי הורים רבים, היות שהחוזר פיזר את העמימות שהייתה קיימת בחוזר הקודם ונתן הנחיות ברורות לדרכי הבחירה וההתנהלות.

4. פורום ועדי ההורים היישובים (תשעז/5, 2.3-1)

תאריך החוזר: 02.01.17

חוזר זה מכיר בכך שפורום ועדי ההורים היישובים הוא עמותה רשומה הפועלת ברמה הארצית ומייצגת הורים לתלמידים במערכת החינוך בפני גורמי המנהל הציבורי. פעולת עמותה זו ממומנת מגבייה בסך 1.5 ₪ לתלמיד במסגרת תשלומי הרשות של ההורים. החוזר מנחה כיצד יש לגבות את התשלום עבור פעילות הארגון.

5. מבחנים לצורך תמיכה של משרד החינוך במוסדות ציבור – ארגון הורים ארצי

תאריך: 10.03.13

משרד החינוך מעוניין לסייע לפעילות השוטפת של ארגון המייצג את הורי התלמידים במערכת החינוך ברמה הארצית, מתוך תפיסה כי הארגון המייצג חשוב לצורך קיום שיח שוטף בנושאים הקשורים לכלל ציבור התלמידים וההורים. לצורך קבלת התמיכה, קבע משרד החינוך תנאי סף שיש לעמוד בהם. בתוך כך, הארגון

נדרש להיות רשום כעמותה לפי חוק העמותות ולפעול ללא מטרות רווח. תקנון העמותה צריך לקבוע הוראות בנושאים הקשורים לייצוג הורים לתלמידים במערכת החינוך, תהליך בחירות למוסדות העמותה ועוד. על הארגון המייצג להיות הארגון הגדול ביותר בארץ מבחינה מספרית. התקציב המיועד יוחלק כך ש-50% ממנו יוקדש להוצאות השוטפות של הארגון ולהחזרי הוצאות של בעלי התפקידים בו, כ-40% יוקדש לקיום פעילויות שוטפות כמו פעולות הדרכה, פיתוח מנהיגות הורים ופעולות הסברה אחרות להורי התלמידים במערכת החינוך (סדנאות, כנסים, ימי עיון והפקת חומרים), ושאר התקציב יחולק לפי שיקול דעת וועדת התמיכות.

נושאים פדגוגיים

תכניות לימודים ופעילויות בבית הספר

6.

חוק חינוך ממלכתי, תשי"ג-1953, ותקנות החוק

חוק זה מסדיר את הקמתם של בתי הספר הממלכתיים ומסמיך את שר החינוך לקבוע תכנית לימודים. סעיף 6 לחוק מאפשר להורים להציע תכנית השלמה אחרת מזו שנקבעה על ידי השר, בכפוף לאישור משרד החינוך, כאשר תכנית ההשלמה היא בהיקף של עד 25% מתכנית הלימודים הבסיסית. סעיף 8 מאפשר להורים לרכוש תכנית לימודים נוספת (תל"ן), בכפוף לאישור משרד החינוך (תכנית המועברת בנוסף לתכנית הלימודים הבסיסית). הואיל והתל"ן כרוך בתשלום כספים במסגרת החינוך שאמור להינתן בחינם, אלו מוגבלים במסגרת חוזר מנכ"ל "גביית תשלומי הורים ושכר לימוד במוסד חינוך שאינו רשמי יסודי, וגביית תשלומי הורים עבור מקצועות לימוד ברמה מוגברת, תכנית לימודים נוספת תורנית ובמוסד חינוך ניסויי וייחודי" (0204). אין לחייב בתשלום הורה שאינו מעוניין שילדו ישתתף בתכנית, ואסור להתנות רישום לבית הספר בהשתתפות בתל"ן או בתשלום עבורה. אם ישנם תלמידים שהוריהם לא שילמו עבור התכנית בשל קושי כלכלי, חובה לשתף את אותם תלמידים בתכנית. אם התכנית מתקיימת במהלך יום הלימודים, חובה לשתף את כל התלמידים, גם את אלה שהוריהם לא שילמו עבורה מכל סיבה שהיא. **תקנות החוק מגדירות את תהליך האישור של התכנית.** ראשית, נדרשת פניה למנהל מוסד החינוך הכוללת 75% מההורים בכיתה. על הפנייה לכלול את המידע לגבי המקצועות והשעות הנדרשות לתכנית. לאחר מכן, המנהל מעביר את חוות דעתו לרשות החינוך המקומית ולמפקח המחוזי בצירוף חוות דעתו, וגם רשות החינוך רשאית להעביר את חוות דעתה למפקח. המפקח בתורו מעביר את כל חוות הדעת למזכירות הפדגוגית, והיא לפונה לאישור השר.

7.

החינוך לאמנויות ופעילות סל תרבות ארצי – היבטים פדגוגיים וארגוניים (0122)

תאריך החוזר: 03.05.15

נושא החוזר: ריכוז ההוראות וההנחיות המתייחסות לתכנון, ארגון וביצוע של פעילויות סל תרבות בבתי-הספר, תוך הדגשת הקשר בין תכניות הלימודים לבין תכניות סל התרבות.

הקשר להורים: החוזר ממליץ שבעת שבית הספר מתכנן את המופעים ואירועי התרבות, הוא יסתייע **בשותפים מקרב התלמידים, יו"ר ועד ההורים או בנציג ההורים**. החוזר מציין כי שותפות ההורים בתכנית היא חיונית והכרחית, וכי הם שותפים טבעיים וחשובים בהפעלתה, הן מבחינת התכנים והן מבחינת כל הקשור לכספים ולביצוע.

בנוסף, מומלץ שבכל שנה יישלח להורים בבתי הספר ובגנים מסמך ובו **פירוט האירועים התרבותיים שיתקיימו** במוסד החינוכי באותה שנה. כך יוכלו גם ההורים להיות חלק מתהליך ההכנה, התמיכה והליווי, והדבר יתרום לשיתוף פעולה בין המוסד החינוכי להורים ויחזק את הפעילות המתקיימת לאורך השנים. לבסוף, נדרשים ההורים **לאשר את יציאת הילדים** לפעילות סל התרבות על ידי חתימה על טופס.

8. אחריות המנהל על פעילות ההורים בבית הספר (נד/6 סעיף 274)

תאריך החוזר: 01.02.94

נושא החוזר: חוזר מנכ"ל כללי משנת 94', העוסק במגוון נושאים.

הקשר להורים: פעילות הורים בביה"ס כמו כניסה לכיתות, פעולות הוראה והסברה שונות וכן וחלוקת חומרים, צריכה להיעשות רק באחריות המנהל ומחייבת את אישורו לכך מראש.

9. שיתוף ההורים בפעילות החינוכית בגני הילדים (נו/1 סעיף 19)

תאריך החוזר: 01.09.95

נושא החוזר: חוזר מנכ"ל כללי משנת 95', העוסק במגוון נושאים.

הקשר להורים: החוזר מציע דרכים בהן גננות ישתפו את ההורים במתרחש בגן, מתוך מטרה להביא לתקשורת מועילה בין הצדדים לטובת קידום והתפתחות הילד. בתוך כך, מומלץ כי הגננת תנהל קשר רציף בנושאים שקשורים להתפתחות הילד לאורך כל השנה, קיום מפגשים עם ההורים, מידע על תכניות המתקיימות בגן הילדים ועוד. בנוסף, מצורפים לחוזר המנכ"ל מספרי טלפון של המדריכות הארציות בתחום תכניות ההורים, על מנת שגננות יוכלו להסתייע בהן בכל הקשור להכוונה, במידע או בחומרי הדרכה בתחום שיתוף ההורים בפעילות החינוכית בגן. עם זאת, חוזר המנכ"ל ישן ומספרי הטלפון אינם מעודכנים. לא נמצא חוזר מנכ"ל מעודכן העוסק באופן ייעודי בנושא זה.

10. נוהל יידוע הורים על פעולות הכלולות בתכנית הלימודים והמתבצעות מחוץ לכותלי בית הספר (נו/8 סעיף 285)

(285)

תאריך החוזר: 01.04.95

נושא החוזר: מדובר בחוזר מנכ"ל כללי משנת 96', העוסק במגוון נושאים.

הקשר להורים: החוזר קורא למנהלי בתי הספר לשלוח להורים חוזר ובו מידע על תכנית הלימודים המתבצעת מחוץ לכותלי בית הספר (טיולים, סיורים ועוד). על ההורים להחזיר את הטופס חתום.

11. קול קורא לבתי הספר – בתי ספר קהילתיים-על יסודיים (מאת חנה ארז, המפקחת הארצית)¹

תאריך הקול הקורא: 26.06.17

הקשר להורים: המסמך מעודד את בתי הספר להפוך לבתי ספר קהילתיים, ומפרט מספר תנאים בהם יש לעמוד כדי לקבל הכרה זו – ביניהם, קיום מפגשים תקופתיים בין הנהלת בית הספר לוועד ההורים המוסדי, מועצת התלמידים וגורמים בקהילה; הקצאת משאבים לקידום החינוך הקהילתי וקיום קשרים ושותפויות עם גורמי הקהילה והרשות; עידוד ההורים להיות שותפים, פעילים ולהציע יוזמות חינוכיות וקהילתיות ועוד. **למרות שמבנה בית הספר הקהילתי גמיש באופן יחסי, העיקרון המשותף לכלל בתי הספר הקהילתיים הוא שילוב ההורים והתושבים בו, והפיכתם למעורבים בעשייה החינוכית הקהילתית.**

הערכת התלמיד

12. תעודות, גיליונות הערכה וכיו"ב (לח/2 סעיף 52)

תאריך החוזר: 5.10.77

נושא החוזר: מדובר בחוזר מנכ"ל כללי משנת 77', העוסק במגוון נושאים.
הקשר להורים: סעיף 52 לחוזר עוסק בתעודות ובגיליונות הערכה, וקורא לבתי הספר לשתף את ההורים ולהיוועץ בהם בכל הקשור לשימוש בדרכי הערכה שונות מהמקובל.

נושאים חברתיים-רגשיים והתנהגותיים

סוגיות רגשיות/חברתיות משמעותיות של הילד

13. מעברים – רצף חינוכי מהגן לבית הספר (0156)

תאריך החוזר: 06.01.19

נושא החוזר: חוזר זה מונה את העקרונות המנחים בתהליך המעבר ממסגרת גן הילדים למסגרת בית הספר, מציג המלצות ושיקולים חינוכיים בנושא, ומפרט את השלבים השונים ואת תפקידיהם של הגורמים השונים המעורבים בתהליך.

הקשר להורים: פרק שלם בחוזר מוקדש לקשר עם ההורים. בתוך כך, ניתן דגש על יצירת תרבות של שיח עם ההורים והקשבה לדעתם בנוגע לילדם, היות והעניין חיוני לשם קליטת הילד בבית הספר. החוזר מכיר בכך שתקופת המעבר מעוררת אי-ודאות וחרדה לא רק אצל הילדים, אלא גם אצל ההורים, ולפיכך על המערכת החינוכית לזהות ולהכיל רגשות אלו. לבסוף, יש לוודא קיומם של מפגשים לקראת העלייה לביה"ס (לפחות שניים), בהם ינתן מענה לשאלות של ההורים, באופן שיתרום לרגיעתם. בנוסף, ממליץ החוזר על מתן משימות בית חוייתיות ולא כמשימת שינון בלבד, שעיקרן חשיפה לספרות ילדים באמצעות הקראה על ידי ההורים (כמו לדוגמה "ספריית פיג'מה").

¹ לא נמצא חוזר מנכ"ל בנושא, ולכן סוכם לכלול את הקול הקורא במסמך זה

14. הדלגת ילד לכתה א' (0165)

תאריך החוזר: 27.8.13

נושא החוזר: חוזר זה מונה את העקרונות המנחים בקבלת החלטה בדבר הדלגת ילד מהגן לכיתה א', מציג המלצות ושיקולים חינוכיים, ומפרט את השלבים השונים בתהליך קבלת ההחלטה ואת תפקידם של הגורמים השונים המעורבים בתהליך.

הקשר להורים: תהליך ההדלגה מתחיל ביוזמת ההורים, אשר צריכים לפנות לגננת ולמלא טופס בקשה להדלגה. **על הגננת ללוות את ההורים בתהליך** ולתאר את הקשיים אותם עלול לחוות הילד, כמו קושי בהסתגלות למסגרת החינוכית. הגננת היא זו שכותבת את חוות דעתה על תפקוד הילד, ועליה להבהיר להורים כי ההחלטה הסופית על ההדלגה תתבצע על ידי ועדה מקצועית של השירות-הפסיכולוגי-חינוכי.

אקלים בית ספרי ומשמעת

15. אקלים חינוכי מיטבי והתמודדות מוסדות חינוך עם אירועי אלימות וסיכון (0117)

תאריך החוזר: 01.04.15

נושא החוזר: החוזר מגדיר את מחויבות משרד החינוך לשמור על שלומם וביטחונם של באי המוסד החינוכי. חוזר מגדיר את סמכויות הצוות החינוכי בנושאים שטרם הוגדרו, כמו אירועי אלימות המתרחשים מחוץ למוסד החינוכי או בהסעות, פגיעה בבעלי-חיים ויצירת שותפות עם ההורים כמו גם טיפול באירועי אלימות שבהם מעורבים הורים.

הקשר להורים: ישנו פרק ייעודי העוסק בשותפות עם הורים בהתמודדות עם מצבי אלימות, בטיפול באירועי אלימות שהורים מעורבים בהם, וכן בפגיעות שנעשו תוך שימוש בטכנולוגיה.

16. מצלמות במוסד החינוך – הסדרת הכנסתן ואופן התקנתן (0119)

תאריך החוזר: 03.05.15

נושא החוזר: מטרת החוזר היא הנחיית בית הספר על אופן ההכנסה של מצלמות לבתי הספר, אופן השימוש בהן והפעילות החינוכית שתלווה את השימוש במצלמות. הכנסת מצלמות הינה אמצעי אחרון שנדרש לשיפור אקלים ולמניעת אלימות בבית הספר, ומהווה פגיעה בפרטיות. לפיכך, יש לשקול בזירות את עצם השימוש בפתרון זה, ולעשות זאת במידה שאינה עולה על הנדרש.

הקשר להורים: החוזר מדגיש כי יש ליידע את ציבור ההורים על הצבת המצלמות, וכן מצביע על חשיבות שיתוף קהילת בית הספר (המורים, התלמידים וההורים) ורתימתה למען המטרות שלשמן הוצבו המצלמות. בנוסף, החוזר מציע דוגמה לאופן שיתוף קהילת בית הספר, על ידי קיום דיונים וסדנאות. עוד נכתב בחוזר כי על התהליך להתחיל בצוות ההנהלה ובחדר המורים, כדי לחבר את המבוגרים המשמעותיים בבית הספר למהלך השינוי, כלומר אין דגש מיוחד על אוכלוסיית ההורים.

17. מביקור סדיר למניעת נשירה (0013)

תאריך החוזר: 01.03.17

נושא החוזר: החוזר מפרט את ההנחיות והפעולות שעל הרשויות המוסמכות ובעלי התפקידים במערכת החינוך לנקוט לצורך קיום הוראות חוק לימוד חובה בדבר ביקור סדיר במוסד חינוך. זאת, מתוך תפיסה שהתמדה וביקור סדיר מונעת נשירת תלמידים מהמערכת.

הקשר להורים: החובה לרשום ילד למוסד חינוך מוכר ולדאוג שרצף לימודיו לא ייפגע מוטלת על ההורים ומצויה בסעיף 4(א) לחוק חינוך חובה. במקביל לחובת ההורים, גם בית הספר נדרש לבצע פעולות **לחיזוק הקשר בין מוסד החינוך להורי התלמידים במטרה להבטיח הכלה של תלמידים ולמנוע נשירה**. במסגרת זאת, נדרש בית הספר לגבש תכנית עבודה שתכלול את שיתוף ההורים, קבלה והעברה של מידע ותמיכה בהורים בכל הקשור לתלמידים בסכנת נשירה. בנוסף, מפרט החוזר את הפעולות שנעשות כדי **לוודא את נוכחות התלמידים**. לדוגמה, אם התלמיד נעדר מבית הספר מעל שבעה ימים, על מנהל המוסד לברר את הסיבה לכך, ומומלץ כי מחנך הכתה או היועץ יערוך ביקור בית. דוגמה נוספת היא יידוע ההורים במקרה שתלמיד יצא משטח מוסד החינוך ללא אישור.

18. נוהל אישור היעדרות של תלמידי כיתות י"א ו-י"ב מלימודים לצורך בחינת מסגרות המשך ולצורך מיונים

לשירות צבאי ולשירות לאומי-אזרחי (0159)

תאריך החוזר: 06.01.19

נושא החוזר: נוהל זה מסדיר את אופן אישור היעדרות של תלמידי כיתות י"א ו-י"ב מלימודים לצורך בחינת מסגרות המשך ולצורך מיונים לשירות צבאי ולשירות לאומי-אזרחי.

הקשר להורים: באחריות בית הספר ליידע את ההורים שעליהם להגיש למחנך הכיתה בקשה להיעדרות מוצדקת לשם ביקור ילדם באחת ממסגרות המשך. בבקשה יצוין כי ידוע להם כי אין מדובר בפעילות בית-ספרית וכי האחריות ליציאת ילדם מבית הספר, להגעתו ליעדו, להשתתפותו במסגרת ולחזרתו ממנה מוטלת עליהם. על הבקשה לכלול את פרטי המסגרת שבה ילדם מבקש לבקר והבהרה שהאחריות לבדיקת המסגרת מוטלת עליהם. בנוסף, מנהל המוסד החינוכי ייתן מענה ומידע על אודות מסגרות המשך האפשריות (שנת שירות, מכינה קדם-צבאית, מדרשה, יחידות שונות בצבא וכדומה) להורים החפצים בכך, באמצעות הצוות החינוכי.

19. סעיף 7-2.4 בחוזר הוראת קבע תשע/8(א) "הנהגת תלבושת אחידה"

תאריך החוזר: 07.04.10

נושא החוזר: החוזר מחיל את החובה להנהיג תלבושת אחידה על חטיבות ביניים ובתי ספר יסודיים.

הקשר להורים: אחת ממטרות התלבושת האחידה היא הקלת הנטל הכלכלי המוטל על ההורים. ההחלטה בדבר סוג התלבושת, צבעה וכדומה תתקבל בתהליך חשיבה משותף של בית הספר, התלמידים וההורים.

התנהגויות סיכון

20. מניעת אלימות במשפחה – חובת היידוע – הנחיות לעובדי מערכת החינוך בדבר יישום תיקון מס' 7 לחוק

למניעת אלימות (0188)

תאריך החוזר: 10.06.14

נושא החוזר: הנחיות לעובדים במערכת החינוך בדבר יישום תיקון מס' 7 לחוק למניעת אלימות במשפחה שהתקבל בכנסת. החוק מטיל על כל עובד חינוך ליידע אדם על אפשרותו לפנות לרשויות אם מתעורר חשד סביר כי נעברה לאחרונה עברת אלימות.

הקשר להורים: החוזר עוסק **בחשד המתעורר במהלך מפגש ייעוץ או טיפול**, בין אם במסגרת פורמאלית (כמו באספת הורים) ובין אם במסגרת בלתי-פורמאלית (כמו במפגש מקרי ברחוב). הקשר של אנשי החינוך עם התלמידים ועם משפחותיהם הוא חלק אינטגרלי מהעשייה החינוכית, ולכן יכול המורה במהלך המפגש עם המבוגר האחראי על הילד להתרשם לעתים שמבוגר זה חשופ לאלימות מצד בן זוגו. במקרים אחרים, המבוגר האחראי על הילד משתף את איש החינוך במה שעובר עליו.

21. איסור העישון במוסדות חינוך (0087)

תאריך החוזר: 09.04.18

נושא החוזר: חוזר זה מתפרסם בעקבות חקיקת "החוק למניעת העישון במקומות ציבוריים וחשיפה לעישון-התשע"ו-2016, המגבילה את העישון במקומות ציבוריים, ובכלל זה במוסדות החינוך.

הקשר להורים: המוסד החינוכי נדרש **ליידע את ההורים בדבר החוק**, וכן **ליידע את ההורים על עישון של התלמיד בשטח בית הספר**. בנוסף לכך, בתי הספר נדרשים להפעיל תכנית חינוכית למניעת שימוש בחומרים מסכנים ומניעת עישון. התכנית כוללת פעילויות להורים ולעיתים פעילויות המשותפות להורים ולתלמידים. מטרתן של הפעילויות היא **להגביר את מודעותם של ההורים לתפקידם המשמעותי בגיבוש עמדות בנושא השימוש בחומרים שונים**, וביניהם טבק, לאפשר תקשורת בין ההורים לילדיהם על תרבות הפנאי, וכן להדגיש את חשיבות הנוכחות ההורית ושל תקשורת מיטיבה כתשתית משמעותית לליווי הילדים בעת תהליכי קבלת החלטות להפחתת התנהגויות סיכון. כך, בית הספר וההורים בשיתוף הקהילה יוכלו להפוך את בית הספר למקדם בריאות.

22. היום הבין-לאומי ללא עישון במערכת החינוך (0142)

תאריך החוזר: 04.03.19

נושא החוזר: ב-31 במאי מצוין ברחבי העולם "היום ללא עישון", המתקיים מידי שנה מאז שנת 1987. מטרת היום היא להעלות על סדר היום העולמי את המודעות לנזקי העישון ולצורך במניעת תמותה ותחלואה ממחלות הנגרמות על ידי העישון.

הקשר להורים: על המוסד החינוכי **לשתף את ההורים בהפעלת תכנית המקדמת אורח חיים בריא ושוללת שימוש בטבק**. על תכנית זו המוסד החינוכי אף יכול לקבל פרס בחסות הליגה למניעת מחלות ריאה ושחפת בישראל.

בטיחות

23. תוכנית רב-גילית לחינוך לחירום בבתי הספר היסודיים (0148)

תאריך החוזר: 15.10.18

נושא החוזר: החוזר עוסק בהנחיות לביצוע תוכנית רב-גילית לחינוך לחירום בבתי הספר היסודיים. התוכנית מקנה לתלמידים ידע ומיומנויות להתמודדות נכונה במצבי החירום השונים ולזיהוי סכנות, התנהגות בעת שרפה, גם כאשר היא מתרחשת בבית, כיצד להיזהר מחומרים מסוכנים הקיימים בבית וכיצד לנהוג כאשר נתקלים בחפץ חשוד. בנוסף, התוכנית יוצרת תרבות של מוכנות לחירום וחזוק החוסן של הילדים.

הקשר להורים: החוזר כולל הנחיה להפצת אגרות להורים על העיסוק בנושא וגיוסם לטובת הבהרת חשיבות הנושא לילדים.

24. הפעלת משמרות הזה"ב (0137)

תאריך החוזר: 15.08.18

נושא החוזר: החוזר עוסק בהפעלת משמרות הזה"ב במעברי החצייה הסמוכים לבית הספר, בהכשרה ובתפעול המשמרות כחלק מ"מעטפת הבטיחות הפיזית" הפועלת להסדרה ולארגון של סביבת בית ספר בטוחה. בנוסף, ההוראה מזכירה לרשות המקומית את אחריותה על מעברי החצייה הסמוכים לבתי הספר.

הקשר להורים: על ביה"ס להקפיד על שליחת חוזרים להורי חברי משמרות הזה"ב, ובו הסבר על התפקיד ועל חשיבות שיתוף הפעולה של ההורים. כמו כן, התפקיד יוצג באספות הורים וכן יתקיים בכל שנה טקס החלפת משמרות בנוכחות ההורים. בנוסף, יישלח חוזר לכלל הורי בית הספר עם פתיחת שנה הלימודים, ובו מידע על הצמתים המאובטחים וקריאה להורים לעודד את ילדיהם לחצות בצמתים אלו.

25. מעטפת הבטיחות הפיזית לזהירות בדרכים (0139)

תאריך החוזר: 15.08.18

נושא החוזר: החוזר עוסק במעטפת הבטיחות הפיזית הפועלת להסדרה וארגון של סביבת בית הספר כסביבה בטוחה ונגישה, הן בתוך בית הספר והן במרחבים הציבוריים ובדרכים המובילות אליו.

הקשר להורים: החוזר מנחה את בתי הספר לפעול לעריכת פעילויות הסברה להורים והעלאת מודעתם לחשיבות תפקידם בחינוך ילדיהם לבטיחות בדרכים ואת מקומה של הדוגמה האישית. בנוסף, נדרש לעדכן את ההורים לגבי פעילותן של משמרות הזה"ב, לבקש מהם לתרגל עם ילדיהם ירידה ועליה בטוחה בתחנת ההסעות ולהקפיד להעלאות ולהוריד את התלמידים ליד בית הספר בבטחה.

נושאים הקשורים ל-Well being הכללי של הילד

26. תכנית ההזנה ברשויות המקומית (0179)

תאריך החוזר: 03.03.14

נושא החוזר: החוזר מפרט נהלים של תכנית ההזנה ברשות המקומית, במוסדות ובגנים שחל עליהם חוק ארוחה יומית לתלמיד.

הקשר להורים: הרשות המקומית שתלמידיה יכללו באוכלוסייה הזכאית למתן ארוחות יומיות יכולה **לגבות מההורים תשלומים** על כך, בשיעור אותו יקבע השר בתקנות. בנוסף, **להורים יש זכות לוותר על הזנה** עבור ילדיהם במסגרת התכנית, כל עוד הסיבה לכך איננה מצויה בקושי כלכלי. במקרה של קושי כלכלי, הרשות המקומית מחויבת לאפשר לתלמידים הזכאים להשתתף בתכנית ההזנה. בנוסף מצורף לחוזר נספח הכולל דף מידע להורים אודות תכנית ההזנה.

27. הזנה וחינוך לתזונה נכונה במוסדות החינוך (0070)

תאריך החוזר: 04.04.16

נושא החוזר: חוזר זה מרכז את המדיניות, ההנחיות וההוראות בנושאים של חינוך לתזונה נכונה, התארגנות להזנה, נוהלי ההתקשרות עם ספקי ההזנה, והרכב התזונתי של הארוחות ומכירת מזון ושתייה במכונות אוטומטיות במזנונים, קפיטריות וקיוסקים.

הקשר להורים: מערך ההזנה הוא חלק מתהליך חינוכי ובריאותי ואמצעי לסיפוק צורך, וכן מהווה מנוף לימודי בנושא התזונה לכל המשפחה. לפיכך, המשרד מורה **לערב את ההורים בתהליך**, בדרכים שונות: ראשית, יש **להמליץ להורים** שאין לצייד את התלמידים בחטיפים ובמתקים, ובכלל זה "חטיפי בריאות", ולתת להורים הסבר מתאים לעניין. שנית, ההורים באמצעות הנהגת ההורים המוסדית, יהיו **שותפים בצוות ההזנה**, שתפקידיו הסדרת ההתקשרות עם ספק המזון, בחירת התפריט, תכנון אופן ההגשה ומקום האכילה, משוב על שביעות הרצון מהאוכל ועוד. בנוסף לאלו, להורים יש גם אחריות אישית – **באחריות הורים לתלמידים עם צרכים תזונתיים רפואיים לידע את אחראי ההזנה** על כך ולהמציא אישורים רפואיים, כמו גם לדאוג שילדיהם יהיו מודעים לכך שאינם יכולים לאכול מזון המוגש בהזנה או לרכוש מזון ברכישה עצמאית בשל רגישותם.

28. אישורים רפואיים (0081)

תאריך החוזר: 04.02.18

נושא החוזר: חוזר זה מרכז את הנחיות וההוראות בנושא אישורים רפואיים הנדרשים מתלמידים למטרות שונות במסגרות החינוך, ואת ההגדרה המדויקת של המצבים בהם נדרש למוסד החינוכי מידע רפואי.

הקשר להורים: הורי התלמיד מחויבים לעדכן את הנהלת המוסד החינוכי במצבים בריאותיים המונעים את השתתפות בנם/בתם בפעילות באופן מלא או חלקי. במסגרת זאת, נדרש אישור הורים על היעדרות שנמשכה עד ארבעה ימים, ורק במקרה של היעדרות ממושכת יותר יידרש אישור רופא. בנוסף, נדרשים ההורים למלא מידי שנה הצהרה על בריאות ילדם ולמסור למוסד החינוכי.

29. הצהרת הורים על בריאות ילדם ועל הסכמתם למתן שירותי בריאות לתלמיד (0083)

תאריך החוזר: 04.02.18

נושא החוזר: הוראה זו מנחה את מוסדות החינוך כיצד לנהוג בנושא הצהרת הורים על בריאות ילדם, כיצד להיערך למקרים של לקויות בריאות בשגרת יום הלימודים, כיצד לנהוג במידע וכיצד לשמר אותו ולהגן עליו.

הקשר להורים: כאמור בחוזר המנכ"ל אישורים רפואיים (0081) לעיל, הוראה זו מפרטת את **חובת ההורים למלא מידי שנה את הצהרת בריאות ילדם**. בתוך כך, באחריות מנהל בית הספר להעביר את ההצהרות לעיון צוות הבריאות של בית הספר, וכן לשמור על סודיות הטפסים, כך שאלו יהיו גלויים רק לגורמים הרלוונטיים במוסד החינוכי. לחוזר זה מצורף כנספח טופס הצהרה הבריאות עצמו.

אוכלוסיות מיוחדות

ילדים עם צרכים מיוחדים

30. חוק חינוך מיוחד, תשמ"ח-1988

החוק נועד לקדם ולפתח את כישוריו של כל ילד עם צרכים מיוחדים, בכדי להקל על שילובו בחברה ובמעגל העבודה. **להורי הילד יש זכות להשתתף בדיוני הוועדה ואף לערער על החלטתה בפני וועדת ערר מחוזית.** למרות שהוועדה מתכנסת פעם בשלוש שנים, ניתן לפי בקשת ההורים לזמן את הוועדה בחלוף שנה מדיוני הוועדה הקודמת. חוק זה מיוחד בהיותו מקנה מעמד להורים כגורמים משתתפים בקבלת החלטות בעניין חינוך הילדים.

הוועדות כוללות נציג ההורים – הורה לתלמיד עם צרכים מיוחדים שנבחר מתוך רשימות ארגוני הורים שהוכרו לשם כך על-ידי שר החינוך.

31. יישום חוק החינוך המיוחד: ועדת שילוב מוסדית, ועדת השמה ביושבה כערר על ועדת שילוב, ועדת השמה

וועדת ערר (0201)

תאריך החוזר: 20.02.19

נושא החוזר: החוזר מפרט נהלים והנחיות לוועדות הפועלות על פי חוק החינוך המיוחד.

הקשר להורים: על הוועדות לשתף את ההורים והתלמיד, **ולאפשר להם להשמיע את עמדתם ביחס למענה ההולם את צרכי התלמיד**. שיתופם מאפשר קבלת תמונה מקיפה אודות התלמיד, באופן שיתרום לקבלת החלטה מיטבית מקצועית ואחראית בעניין הילד. לפיכך, במסגרת הוועדות יש לוודא שכלל המונחים מובנים להורים וכי גם הורים בעלי מוגבלות מסוימות (לקות שמיעה, דיבור, שפה ועוד) יוכלו להביע את דעתם.

אוכלוסיות ייחודיות נוספות

32. קליטה ושילוב של תלמידים עולים ושל תלמידים תושבים חוזרים בשנת הלימודים התש"פ (0151)

תאריך החוזר: 04.06.19

נושא החוזר: מטרת החוזר היא להנחות את בתי הספר כיצד להיערך לקליטת עולים ותושבים חוזרים, על מנת לשפר את תהליכי קליטתם ושילובם בארץ ובמערכת החינוך בפרט.

הקשר להורים: החוזר מדגיש כי **שיתוף ההורים (שלעיתים לא יודעים עברית) הוא חלק מתהליך הקליטה וההשתלבות של התלמידים העולים בבית הספר**. לשם כך פועלים מגשרים שתפקידם לסייע לצוותי בתי הספר, למשפחות ולתלמידים העולים לגשר על הפער בין התרבות בארץ המוצא לבין מערכת החינוך בישראל. כמו כן, יש מקום לבצע פעילויות לשילובם החברתי של העולים, על ידי הזמנת משפחות התלמידים לספר את סיפורם האישי ולחשוף את שאר התלמידים לכך. נוסף לשילוב החברתי, מכיר החוזר בכך שיש לשים דגש מיוחד גם על **סיוע כלכלי**, שכן הלימודים בבית הספר כרוכים בהוצאות רבות שעולים חדשים מתקשים לממן. לפיכך, משרד החינוך ומשרד העלייה והקליטה יספקו סיוע באמצעות "סל קליטה" למשפחות המתקשות לשלם רכישת ציוד וספרי לימוד וכן מימונו של "סל תרבות", הכולל טיולים ואירועים שונים.

33. הקשר בין מוסדות החינוך ובין הורים פרודים או גרושים (0178)

תאריך החוזר: 03.03.14

נושא החוזר: חוזר זה בא להנחות את מוסדות החינוך כיצד להתנהל עם משפחות תלמידים להורים פרודים או גרושים.

הקשר להורים: החוזר מעביר מסר אודות החשיבות של מעורבות הורי התלמיד בתהליכי חינוכו וצמיחתו הרגשית והקוגניטיבית, כחלק בלתי נפרד מהתפתחותו התקינה. לפיכך, **במצבי פרידה של ההורים, על בית הספר להקפיד על יצירת ערוצי תקשורת פתוחים עם כל אחד מההורים** תוך גילוי רגישות למצב הייחודי של כל משפחה. החוזר מכיל הנחיות כלליות וכולל בתוכו מספר **חובות שעל בית הספר למלא** – בין היתר, חובת השמירה על קשר עם שני ההורים, זימוןם למפגשים, חובת שיתוף פעולה של המוסד החינוכי עם עובד סוציאלי במקרה של פנייה ועוד.

34. "דרך חדשה" – תכנית משרד החינוך לקידום ושילוב של תלמידים ממוצא אתיופי (0072)

תאריך החוזר: 08.05.16

נושא החוזר: עיקרי התכנית של משרד החינוך לקידום שילובם של תלמידים ממוצא אתיופי במערכת החינוך ובחברה הישראלית במסגרת המדיניות הממשלתית "דרך חדשה".

הקשר להורים: המוסד החינוכי יפעל להגדלת מעורבותם של הורי התלמידים בתהליכים החינוכיים, למתן כלים כדי לסייע לילדיהם, ולחזוק הקשר בין הבית למוסד החינוכי. **המוסד החינוכי לא יקבל החלטות חינוכיות משמעותיות עבור התלמידים ללא שיתוף הוריהם**. כמו כן, תגדל מעורבותם של ההורים בתהליך ההכנה לשירות משמעותי בצבא או במסגרות השירות הלאומי.

35. תהליך האיתור והקבלה למסגרות הלימוד הייחודיות לתלמידים מחוננים ומצטיינים (0207)

תאריך החוזר: 02.04.19

נושא החוזר: חוזר זה נועד להסדיר ולפרט את תהליך האיתור והקבלה הנדרש לאיתורם של התלמידים המחוננים והמצטיינים במערכת החינוך.

הקשר להורים: מנהלי בית הספר נדרשים לעדכן וליידע את ההורים של כלל התלמידים בדבר מבחני הקבלה לתכניות הייחודיות למחוננים, ובהמשך לעדכן את ההורים לגבי תוצאות המבחנים. במקרה של קבלה לתכנית, נדרש התלמיד לעבור ראיון אישי בנוכחות הוריו, בשל גילו הצעיר.

נושאים מנהליים

חובת חינוך

36. חוק לימוד חובה, התש"ט-1949

החוק מחייב את ההורים לרשום את ילדם למוסד חינוכי מוכר, ולוודא שיילמדו בו באופן סדיר. אי-קיום חובה זו תגרור סנקציה פלילית. הלימוד הינו חינוך עבור ההורים.

סעיף 10 לחוק מציין כי השאר רשאי לחייב רשות מקומית לפתוח ולקיים מוסד חינוך רשמי לפי רצון ההורים או הילדים לגרים בתחום השיפוט של הרשות המקומית.

37. חוק זכויות התלמיד, תשס"א-2000

סעיף 4 לחוק קובע כי לכל הורה קיימת הזכות לקבל מידע על זכויות התלמיד, כלומר ישנה חובה להביא לידיעת התלמידים והוריהם את הוראות החוק. בפועל, היידוע מתבצע במספר דרכים: בעת הרישום לבית הספר או באסיפת ההורים הראשונה, בית הספר יחלק להורים את חוק זכויות התלמיד.

סעיפים 5-7 לחוק קובעים את מעורבות ההורים בהחלטה על הרחקת תלמיד: החלטה בדבר הרחקת תלמיד ממוסד חינוך לצמיתות תינתן רק לאחר שניתנה לתלמיד ולהוריו הזדמנות להשמיע את טענותיהם, ולאחר ההחלטה יימסר להורים כי הם רשאים לערער. כמו כן, בוועדת השימוע ישתתף נציג ארגון הורים ארצי מתוך רשימה שיקבע הארגון, אלא אם כן התלמיד או הוריו ביקשו שלא ינכח. בנוסף, מצוין בסעיף 11 כי מוסד החינוך לא ינקוט אמצעי ענישה נגד תלמיד בשל מעשה או מחדל של הוריו.

38. סעיף 37-3.1 בחוזר הוראת קבע תשס"ט/8(א), "חינוך ביתי"

תאריך החוזר: 01.04.09

נושא החוזר: החוזר מפרט את הנהלים לאישור בקשת הורים לחינוך ביתי, את התנאים לבחינת הבקשה ולמתן האישור, את דרכי הקשר עם ההורים ועם הילדים ואת דרכי הפיקוח על קיום הנהלים.

הקשר להורים: למרות שעמדת משרד החינוך היא שמקומם של תלמידים בגיל לימוד חובה הוא במסגרת מוסדות החינוך, במקרים חריגים ניתן לאשר בקשות לחינוך ביתי. המשרד יאשר בקשות אלו רק במקרים שבהם ההורים מציגים השקפת עולם מגובשת ביותר השוללת חינוך במסגרת בית ספר, או במקרים שקיימות נסיבות

יוצאות דופן, בתנאי שנמצא שהילד מקבל חינוך שיטתי המניח את הדעת בביתו. בכל מקרה מדובר בחינוך של ילד בודד או של ילדי משפחה אחת ולא בהתכנסות של ילדי כמה משפחות יחד. חילוקי דעות או סכסוכים בין ההורים לבית הספר לא ישמשו עילה לאישור חינוך ביתי. כל עוד לא נתקבל פטור מלימוד חובה ואישור לחינוך ביתי, ההורים חייבים בקיום הוראות חוק לימוד חובה, וחובה עליהם להבטיח שהילד מבקר במוסד חינוך מוכר כמשמעותו בחוק לימוד חובה.

שיבוצים

39. תשנ"ז, חוזר מיוחד ט'

תאריך החוזר: 03.97

נושא החוזר: בחירת מגמה בבית הספר - שיתוף התלמיד וההורים.

הקשר להורים: החוזר מנחה את צוות בית הספר להודיע להורים ולתלמידים על המגמות הקיימות ועל הקריטריונים לקבלה, על מנת שאלו יהיו שותפים בבחירת המגמה וברמת הלימודים. במקרים בהם יש פער בין רצון התלמיד וההורה לבין דעת המורים, יש לאפשר לו לנסות ללמוד במגמה שבה הוא רוצה ללמוד לזמן מוגבל, כדי שיוכל להוכיח רמת ציונים המצדיקה את בחירתו.

תשלומים

40. תשלומי הורים (תשסג/3(א) 3.11-9)

תאריך החוזר: 1.11.01

נושא החוזר: החוזר מפרט את השירותים אותם ההורים נדרשים לממן, למרות שהפעילות במוסדות החינוך מתבססת בעיקרה על שירותים הניתנים על-ידי המדינה ועל ידי הרשויות המקומיות במסגרת לימוד חנם. מדיניות משרד החינוך כפי שמצוין בחוזר מכוונת להקל ככל האפשר על נטל ההוצאות הנלוות במערכת החינוך, לפיכך יש לעשות מאמץ לצמצם דרישות לתשלום מההורים, גם אם הותרו בחוזר זה.

הקשר להורים: במסגרת השירותים, ניתן לבקש תשלום מיוחד על שירותי בריאות השן (בדיקה שנתית, חינוך לבריאות השן), וכן על תשלומי רשות נוספים הכוללים שיעורי שחייה, טיולים וסיורים לימודיים, סל תרבות, מסיבות, השאלת ספרי לימוד, דמי חבר לארגון ההורים היציג וכן לארגון ההורים המוסדי. נוסף לאלו, ישנם שירותים נוספים שניתן לגבות בעבורם כסף (כמו חוגים, רכישת תוכנות לימוד ומחשב וכדומה), אולם שירותים אלו מצריכים קבלת אישור כלל הורי התלמידים המקבלים את השירות, וכן את אישור המפקח על בית הספר. בכל הנוגע לתרומות הורים, בית הספר אינו רשאי לפנות להורים בבקשת תרומה כלשהי, אך הורה רשאי לתרום למוסד החינוכי כל כסף וכל שווה כסף. לבסוף, מצוינים נושאים שאין לגבות עבורם כספים מההורים, הכוללים בעיקר הוצאות מנהלה, אחזקה, חומרי לימוד, תשתיות וכדומה.

41. גביית תשלומי הורים ושכר לימוד במוסד חינוך שאינו רשמי יסודי, וגביית תשלומי הורים עבור מקצועות

לימוד ברמה מוגברת, תכנית לימודים נוספת תורנית ובמוסד חינוך ניסויי וייחודי (0204)

תאריך החוזר: 18.03.19

נושא החוזר: החוזר נוגע לתל"ן בבתי ספר תורניים וייחודיים והעשרה למגמות בחטיבה העליונה, ומסדיר את העניינים הקשורים בגביית שכר לימוד ותשלומי הורים במוסדות חינוך, וכן בגביית תשלומי הורים. **הקשר להורים:** מטרת החוזר היא **הגבלת סכומי הגבייה מהורים** עבור תל"ן תורני, תל"ן ייחודי והעשרה למגמות בחטיבה העליונה. כמו כן החוזר נועד ליצור מצב של **שקיפות כלפי ההורים לגבי השימוש שנעשה בסכומים** שהמוסד החינוכי גובה עבור קיומה של תכנית לימודים נוספת, בין היתר באמצעות טבלאות עזר דרכן יוכלו ההורים ללמוד מהו היקף הלימודים הנוספים שהתלמידים מקבלים.

42. הענקת מלגות לתלמידים שהוריהם מתקשים לשלם עבור אביזרי לימוד ופעילויות חינוכיות חברתיות

(0222)

תאריך החוזר: 08.07.19

נושא החוזר: החוזר מפרט תהליך הענקת המלגות לתלמידים שהוריהם מתקשים לשלם עבור אביזרי לימוד ופעילויות חינוכיות וחברתיות. **הקשר להורים:** כלל תהליך **הענקת המלגות נועד עבור תלמידים שיד הוריהם אינה משגת**. על הנהלת בית הספר לוודא שכל התלמידים וההורים יהיו מודעים לקיומו של תקציב המלגות, בית הספר ע"י פרסום בלוח המודעות בבית הספר וכן במצורף למכתב הבקשה לתשלומי הורים.

43. "ניהול הגבייה והכספים במוסד החינוכי: חוק לימוד חובה (תיקון מס' 26), התשס"ד-2004" (סה/4(א),

סעיף 3.7-50)

תאריך החוזר: 01.12.04

נושא החוזר: מטרת סעיף זה היא להביא לידיעת מנהלי מוסדות החינוך, ההורים ועובדי הרשויות המקומיות את התקנות שהתקינה שרת החינוך, "תקנות לימוד חובה (ייעוד כספי תשלומים), התשס"ד-2004". **הקשר להורים:** על משרד החינוך **ליידע את ההורים בתקנות** שיצאו בשנת 2004, המחייבות פתיחת חשבון בנק נפרד לכסף שמתקבל מתשלומי הורים. זאת, כדי למנוע אי-סדרים בכל הכרוך בהפקדת כספים אלו ולהבטיח את ניהולם התקין למטרות שלשמן הם נגבו.

44. התכנית להשאלת ספרי לימוד (0209)

תאריך החוזר: 06.05.19

נושא החוזר: חוזר זה מגדיר את מטרות המהלך ואת התפיסה החינוכית העומדת בבסיסו, וכן עוסק בפעולות הנדרשות לשם מימוש התכנית. החל משנת הלימודים התשע"ט, בתי הספר מחויבים להצטרף למהלך זה. **הקשר להורים:** מטרת התוכנית להשאלת ספרי הלימוד היא **הקלת נטל התשלומים על ההורים**, באמצעות הוזלת ההוצאה על ספרי הלימוד (על פי החלטה מס' 4088 של ממשלת ישראל מיום ה-08.01.12). על מנהל בית הספר לקיים מפגשים עם ועדי ההורים או עם כלל ההורים על מנת להסביר להם את המהלך ואת יתרונותיו.

בנוסף, ניתן להפיץ חוזר המפרט את תנאי ההצטרפות ואת המחויבות הנדרשת מההורים במסגרת התכנית, את העלויות המושטות עליהם ועוד.

45. תשלום עבור תלמידי חוץ (תשע"ג/א), (3.7-75)

תאריך החוזר: 01.03.13

נושא החוזר: החוזר מפרט את עקרונות החיוב של התשלום עבור תלמידי חוץ למסגרות החינוך הרגיל והחינוך המיוחד, וכן נהלים נוספים ואמצעי אכיפה שבאפשרות הרשות לנקוט.

הקשר להורים: אם הורים מחליטים מיוזמתם לשלוח את ילדם ללמוד מחוץ לתחום השיפוט של הרשות המקומית בה הוא מתגורר, עליהם לקבל אישור לכך מהרשות השולחת והקולטת, וכן לשאת בתשלום עבור התלמיד מכיסם. בנוסף, הרשות השולחת אינה חייבת במימון הסעות עבור התלמיד שילמד מחוץ לתחום השיפוט של הרשות המקומית בה הוא מתגורר (באם בחרו מיוזמתם ללמוד במוסד זה).

הסעות

46. הסעות תלמידים ועובדי הוראה למוסדות חינוך רשמיים (0153)

תאריך החוזר: 03.12.18

נושא החוזר: חוזר זה מפרט את הנהלים המעודכנים להשתתפות המשרד במימון הסעות תלמידים ועובדי הוראה למוסדות חינוך רשמיים.

הקשר להורים: כיוון שאחת ממטרות הסעות התלמידים היא להוות פתרון חלופי לבניית בתי ספר, בעיקר ביישובים קטנים, במקרה של צורך בהסעת תלמידים מרשות מקומית אחת לרשות מקומית אחרת, הנובע מהיעדר בית ספר ברשות שבה התלמידים מתגוררים, **לא תהיה גבייה מן ההורים בעבור ההסעה**. בנוסף, כיוון שלהורים השפעה על הבטחת הבטיחות בהסעות, **מנהל המוסד החינוכי נדרש לשתף את ההורים**, להדריך ולהנחות אותם בכל הנוגע לאחריותם הישירה להתנהגות הילדים בתחנת האיסוף וההורדה, בזמן הנסיעה, בחציית כביש וכדומה.

חופשות

47. שם החוזר ומספרו: מהלך שנת הלימודים התש"פ (לוח החופשות) (0145)

תאריך החוזר: 02.04.19

נושא החוזר: מידע לגבי מועדי החופשות

הקשר להורים: פרסום מועדי חופשות ביה"ס מאפשר להורים להיערך מראש לימי החופשה של התלמידים, ולהתאים את זמני החופשה שלהם לימים אלו.

48. "ניצנים" – צהרונים חברתיים לגנים ולכיתות א'-ב' – ו"ניצנים בחופשות" (בתיאום של החגים) לגנים

ולכיתות א'-ג' בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד (0234)

תאריך החוזר: 26.09.19

נושא החוזר: חוזר זה עוסק במהותה של תכנית ניצנים, שהיא תכנית חינוכית העשרתית התומכת בהמשך ליום הלימודים הפורמלי בגנים ברשויות שבאשכולות למ"ס 5-1 ובבית הספר בכיתות א'-ב' בכל הרשויות, ומופעלת בגני הילדים הציבוריים ובבתי הספר המתקצבים על ידי משרד החינוך בחינוך הרשמי, בחינוך המוכר שאינו רשמי ובחינוך המיוחד. התוכנית 'ניצנים בחופשות' (בית הספר של החגים) פועלת בשעות הבוקר ומיועדת לילדי גני הילדים הציבוריים ולתלמידי כיתות א'-ג' בבתי הספר המתקצבים על ידי משרד החינוך בחופשות במהלך שנת הלימודים בכל הרשויות.

הקשר להורים: מטרת תכנית ניצנים היא לתת מענה חינוכי איכותי לצורכיהם השונים של התלמידים, להוות עוגן מרכזי בקהילה, **להקל על נטל התשלומים המוטל על ההורים ולעודד את השתלבותם בעבודה**. בתוך כך, בכל בית ספר שמתקיימת בו תכנית ניצנים יש למנות מרכז מצוות ההוראה בבית הספר, שאחד מתפקידיו הוא **לבנות מערכת יחסים ותקשורת עם ההורים**. לפי החוזר, הקשר צריך להיות מבוסס על הקשבה, אמפתיה ויצירת אמון. כחלק מהתקשורת עם ההורים, יש להביא לידיעתם באופן שוטף את תכנית הפעילות במסגרות, וכן ישנה חובת דיווח להורים על פעילות או אירוע חריג שקורה במסגרת הפעילות. במקרה של אירוע אלימות חמור ביותר ולאחר מיצוי של תגובות חינוכיות אחרות, ניתן להוציא את הילד מהצהרון אך יש לשתף את ההורים בנסיבות ובשיקול הדעת שהובילו לכך.